

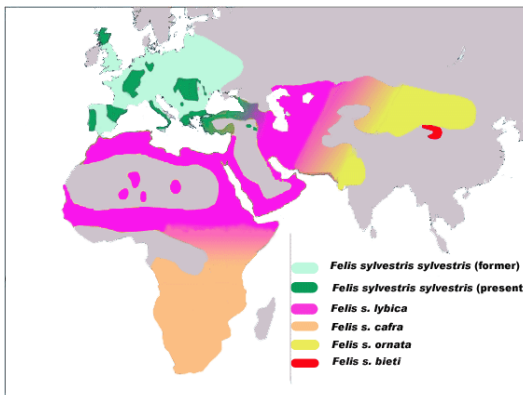

Kočí otázka

Po světě žije s lidmi více než 600 milionů koček. Přitom jejich domestikace - počátky, lokalizace a důvody - je zahalena mlhou nejistoty a nedostatečných důkazů. Soužití s kočkami lidem, na rozdíl od psa, koně, slepice nebo lamy, nepřinášelo, a dosud se to ani nezměnilo, žádné významnější praktické využití.

Předpokládalo se, že první, kdo začali tyto domácí mazlíčky chovat a šlechtit, byli starověcí Egypťané. Současné genetické a archeologické výzkumy dokládají, že domestikované kočky jsou potomky divoké kočky *Felis silvestris* z genetické rodové linie *Felis silvestris lybica* obývající oblast Středního východu.

Tím je potvrzen původ kočky domácí z jediné lokality. Navíc se významně posunul do dávné minulosti i počátek ochočování, a to do doby ještě před prvním osídlováním oblasti tzv. Úrodného půlměsíce, tedy téměř před 10 000 lety (neolit).

Kočka, jako živočišný druh a především predátor s obligátními potravními nároky na výhradně masitou stravu, je nejméně vhodným kandidátem na ochočení ze všech historicky zdomácnělých zvířat. Těmi byla zvířata žijící veskrze skupinovým (stádo, smečka) způsobem. Kočky jsou až na lvy výrazně samotářské, hájící si úzkostlivě své teritorium. Navíc je dosud jejich možnost ochočení a podmanění nejvíce svízelná. Mimochodem, znáte cirkus s kočími akrobaty nebo snad klauny? Cesta kočky k lidem vedla nepravděpodobněji právě tímto směrem, tedy že samy kočky našly důvod, proč se k lidem přimknout. Tím byl před 10 000 lety rozvíjející se zemědělský způsob života, vázaný na jedno sídlo, a pěstění obilovin. Tam, kde jsou sýpky obilí, tam jsou i synantropní myši (pocházející z indického subkontinentu). Myš je přirozená kořist a spolu se zbytky lidské potravy se stala lákadlem a důvodem prvních kontaktů divoké kočky a člověka. Z oblasti Středního východu se tyto již zdomácněvané kočky z linie *F. s. lybica* postupně začaly šířit na východ do Asie a na západ do Středomoří a Afriky. Charakterové vlastnosti tohoto poddruhu a příčinné okolnosti způsobily, že ostatní poddruhy *Felis silvestris* se neuplatnily při domestikaci. Docházelo však ke zkřížení již domácích koček se zoologicky příbuznými místními divokými kočkami. Tomu se při svobodomilovnosti koček nedalo zabránit, a tak jsou vlastnosti i současných rodných miláčků stále obtížně zvladatelné. také si můžeme povšimnout morfologických odlišností, které jsou, oproti třeba psům, takřka neznatelné, srovnáme-li domácí kočku s její divokou formou. Zde se nabízí otázka, do jaké míry jsou kočky vůbec domestikované? Tím, že je člověk šlechtěním netlačil k určitým specializovaným rolím a dovednostem (u psů je tato škála zvláště bohatá), nevznikly ani žádné zřetelné morfologické formy.

Dnes se díky genetickým možnostem nabízí a už i praktikuje vytváření nových plemen. Navíc je u koček možné mezidruhové křížení, takže známe například křížence domácí kočky se servalem (savannah) nebo gepardí kočky s karakalem (karakat). Bezpochyby je rasová pestrost u koček blízkou budoucnosti. Jen lze očekávat obrácení evolučního principu v tom smyslu, že nabídka předběhne poptávku. Jak už si to tržní společnost lidí vyžádá.

Zajímavosti

Analýza DNA odhalila pět ro-dových linií divokých koček:

Felis s. lybica (Stř. východ),
Felis s. ornata (Stř. Asie),
Felis s. bieti (Čína),
Felis s. cafra (jižní Afrika)
Felis s. silvestris (Evropa).

Dosud nejstarší archeologický důkaz o stáří domestikované kočky přinesl nález pohřbu starého 9 500 let z ostrova Kypr. V hrobě dospělého člověka byla též kostra kočky. Předpokládá se, že středomořské ostrovy neměly původní divoké kočky, tudíž byly již zdomácnělé přivezeny, patrně z Levantu.

ŠVP

zoologie

Doporučená literatura

Gaisler, J. Zoologie obratlovců. Praha: ACADEMIA, 2007

Cizojazyčné odborné slovníčky

chovat
šlechtit
ochočit
stádo
smečka

to keep/to breed
to breed
to domesticate
herd
pack

züchten
veredeln
zähmen
e Herde
e Meute

samotář
hájit
sýpka
zbytek
šířit

loner
to defend
granary
the rest
to spread

r Einzelgänger
verteidigen
r Speicher
r Rest
verbreiten

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Se79

Zavilí psi vyli ...

Pokud jsou doposud určité nesrovnalosti o původu kočky domácí, daleko zašmodrchanější je původ psa. A to ať už se jedná o dataci prvních pokusů o ohočení vlka nebo o křížení prvních "proto-psů" s vlky. Všechna současná psí plemena mají společného zoologického předka *Canis familiaris*, prvotně ohočeného vlka. Otázka, odkdy můžeme datovat vznik tohoto psího prapředka, je vášnivě rozporována mnoha vědeckými autoritami a jejich hypotézami. Vezměte jen v potaz časový interval, do kterého se tato událost přiřazuje. Od 5 000 do 100 000 let! A to se už využívá moderních paleoarcheologických metod, srovnávací taxonomie a všech mezioborových disciplín, nehlédě na analyzování jaderné i mitochondriální DNA.

Mezi vlkem a jeho karikaturou jsou třeba severští psi nebo tzv. primitivní plemena

Stejně jako určení času je rovněž nezodpovězeno, zda společný psí předek pochází z jednoho či více geografických míst. Dřívější umísťování první domestikace do oblasti Střední Asie je dnes rozšiřováno na samotnou Evropu. K této teorii podporující multigeografický původ se přidávají ještě výsledky studie o samostatném původu psů Nového Světa, tedy psů na americkém kontinentě z předkolumbovského období.

Pokud by někomu bylo málo zdolávání těchto dvou klíčových "záhad", může se porozhlédnout po bezpočtu psích plemen, z nichž některá jsou dosti starobylá, abychom neměli dosti práce s vystopováním jejich původu. Snad aby byla vyšlechtěna rasa právě s těmito schopnostmi. Mohla by se jmenovat třeba pinkertonteriér nebo raději Mrázkův ohař?

Cizojazyčné odborné slovníčky

zavilý
výť
výpůvod
rozpor
zdolávat

dogged/sworn
to howl
origin
discrepancy
to defeat

verbissen
heulen
e Herkunft
r Widerspruch
überwinden

záhada
sdílet
rozmanitost
zázrak
lebka

riddle
to share
diversity
miracle
skull

s Rätsel
teilen
e Vielfaltigkeit
s Wunder
r Schädel

Zajímavosti

Psí genom je jen o něco málo menší než lidský. Pes s námi nesdílí jen příbytek, ale ze tří čtvrtin i geny (přibližně máme 18 500 genů stejných).

Stejně s námi sdílí tyto věrní společníci i některé dědičné nemoci. Např. hemofilii, leukemii, degeneraci sítnice nebo narkolepsii.

Co se týče rozmanitosti psích plemen, stojí za ní pouhé jedno procento z jejich genomu. Ale oproti člověku jsou psi geneticky daleko mnohotvárnější, neboť rozmanitost dědičné informace celého lidstva se pohybuje kolem 0,1 %.

Tvrdý selekční tlak coby podmínka umělého výběru dokáže hotové zázraky, a to i během krátké evoluční doby. U psů je to neobyčejně výrazné v morfologii těla, konkrétně třeba u tvaru lebek.

ŠVP

zoologie

Doporučená literatura

Gaisler, J. Zoologie obratlovců. Praha: ACADEMIA, 2007

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Se80